

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Навчально-науковий Інститут педагогіки і психології
кафедра психології

**Методичні рекомендації
до виконання навчально-дослідного проекту
з дисципліни «Психологія»**

Суми – 2025

УДК 159.9 (072.057.875)
М54

*Рекомендовано до друку Вченою радою Сумського державного
педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(Протокол №12 від 23.06.2025 р.)*

Укладач:

Пухно Світлана Валеріївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Навчально-наукового Інституту педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Рецензенти:

Єрмакова Наталія Олександрівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Навчально-наукового інституту педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Усик Дмитро Борисович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Навчально-наукового інституту педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Пухно С. В.

М54 Методичні рекомендації до організації і виконання навчально-дослідного проекту з дисципліни «Психологія» / укладач: С. В. Пухно.
– Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2025. – 28 с.

Методичні рекомендації розроблені для студентів I курсу першого рівня вищої освіти: галузі знань 10 Природничі науки спеціальності 106 Географія; галузі знань 091 Біологія та біохімія, спеціальності 091 Біологія; галузі знань 29 Міжнародні відносини спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії; галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 025 Музичне мистецтво; галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація; спеціальності 024 Хореографія галузі знань 02 Культура і мистецтво; галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право

У виданні представлені основні положення навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем, методичні рекомендації до його виконання та критерії оцінювання.

УДК 159.9 (072.057.875)

© Пухно С. В., 2025

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Навчально-дослідний проект з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем як форма організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологія»	6
1. Загальні положення.	6
2. Мета та завдання навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем.....	9
3. Етапи роботи над навчально-дослідним проектом з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем.....	12
4. Робота з джерелами інформації.....	14
5. Основні вимоги до навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем з навчальної дисципліни «Психологія»	17
6. Критерії оцінювання «Навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем» з дисципліни «Психологія»	20
ВИСНОВКИ	22
ДОДАТКИ	23

ВСТУП

Методичні рекомендації призначені для студентів I курсу першого рівня вищої освіти: галузі знань 10 Природничі науки спеціальності 106 Географія; галузі знань 091 Біологія та біохімія, спеціальності 091 Біологія; галузі знань 29 Міжнародні відносини спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії; галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 025 Музичне мистецтво; галузі знань 02 Культура і мистецтво спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація; спеціальності 024 Хореографія галузі знань 02 Культура і мистецтво; галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право, які вивчають дисципліну «Психологія», що входить до циклу професійної підготовки. Рекомендації містять загальну характеристику навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем, методичні рекомендації до його виконання та критерії оцінювання.

Вагомою складовою освітнього процесу здобувачів вищої освіти є самостійна робота, проте, сучасний стан і перспективи розвитку закладів вищої освіти у плані підготовки висококваліфікованих фахівців передбачають, у першу чергу, підвищення значущості самостійної пізнавальної діяльності кожного студента, яка формує розуміння і готовність фахівця до навчання протягом життя з метою професійного і особистісного саморозвитку.

Самостійна робота сприяє формуванню таких загальних компетентностей, як: здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу; навички міжособистісної взаємодії; здатність бути критичним і самокритичним; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; здатність працювати автономно, здатність виявляти ініціативу та підприємливість, навички використання інформаційних і комуні-

каційних технологій; здатність генерувати нові ідеї (креативність). Таким чином, формування повноцінних знань, умінь, навичок, розвиток здібностей, у зв'язку з чим у сучасному закладі вищої освіти залежить від самотійної діяльності здобувача вищої освіти.

Наукова, практико-орієнтована інформованість фахівця є інтелектуальним потенціалом, орієнтованим на розвиток дослідницької активності, формування і вдосконалення системи певних умінь, як під час професійно-орієнтованої діяльності, так і в подальшому, розвитку творчості діяльності в рамках спеціальності. Ефективність діяльності сучасного фахівця полягає в творчій діяльності, можливості приймати нестандартні рішення в ситуаціях невизначеності на основі нових знань і технологій професійної діяльності. Набуття таких якостей майбутнього фахівця залежить від виконання ним творчої самотійної роботи починаючи з першого курсу. Оскільки студенти можуть мати певні труднощі у роботі з джерелами інформації, зокрема, – науковою літературою, ресурсами мережі *Internet*, формулюванням власних висновків, то цим питанням під час вивчення дисципліни «Психологія» присвячені методичні рекомендації, зокрема, – під час виконання навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем.

Навчально-дослідний проект з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем як форма організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Психологія»

1. Загальні положення.

Виконання різних видів самостійної роботи є вагомою складовою сучасних робочих програм навчальних дисциплін закладу вищої освіти, яка передбачає творчу роботу студента. У структурі навчального навантаження студента самостійна робота розглядається як один із основних компонентів освіти.

Практична реалізація самостійної роботи може бути виконана при використанні в навчальному процесі різноманітних завдань, одним з яких є «Навчально-дослідний проект з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем», що містить елементи пошукової, науково-дослідної роботи, потребує залучення студента до науково-дослідної діяльності, яка може бути продовжена під час виконання курсової та кваліфікаційної робіт, підготовки наукових доповідей, написання наукових статей.

Ефективне використання сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі сприяє формуванню у майбутнього фахівця відповідних знань, навичок, умінь, зокрема, – навичок і вмінь ефективного спілкування і конструктивної взаємодії – комунікативної компетентності, конфліктологічної і конфліктної компетентності, розвиненого емоційного інтелекту, тощо. Визначені компетентності формуються під час навчання в закладі вищої освіти, в процесі підготовки до майбутньої професійної діяльності фахівця. Водночас, формуються і такі складні, соціально значущі якості особистості майбутнього фахівця як працьовитість, дисциплінованість, відповідальність, розуміння суспільних потреб та інтересів. Уміння майбутнього фахівця вчитися означає уміння планувати свою самостійну навчальну роботу, зокрема, уміння виконувати проблемно-пошукові навчально-дослідні завдання, уміння працювати з науковими джерелами, виділяти і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, оскільки рівень

сформованості компетентностей майбутнього фахівця, визначених освітньо-професійною програмою і вимогами до фахівця відповідними професійними стандартами, значною мірою залежить від його свідомого ставлення до навчальної діяльності та майбутньої професії, особистісної готовності до вироблення в собі певних умінь і навичок, зацікавлення в кращому виконанні дій, пов'язаних з розв'язанням навчальних, а в перспективі – професійних завдань, розуміння і готовності до самоосвіти і, загалом, навчання протягом життя.

Майбутній фахівець на шляху до досягнення професійних цілей має організовувати та планувати свою діяльність, а також здійснювати прогнозування проблемних психологічних ситуацій, виходячи з уявлень про оптимальне функціонування своєї діяльності. Коли використані засоби не відповідають вирішуваній задачі, майбутній фахівець має направляти свою активність на пошук нових засобів, що підвищує його інтелектуальний і особистісний рівень. Навчання і розвиток здійснюється у цьому випадку за схемою: практична діяльність – проблеми, що постали – акти усвідомлення труднощів і проблемних ситуацій – вирішення проблемної ситуації – подальша рефлексія, критика виконаних дій – проектування нових дій та їх реалізація.

Визначене реалізується за умови виконання здобувачами вищої освіти – майбутніми фахівцями проекту, який включає в себе сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за самою своєю суттю. Термін «проект» (в перекладі з латинської «*projectus*») означає «кинутий вперед», а в словниках визначається як «план, задум, прототип, прообраз якого-небудь об'єкта, виду діяльності».

В освітньому процесі метод проектів або метод вирішення проблем (*problem solving*) почали застосовувати в 20-і роки ХХ століття в США. На сьогодні метод проектів пов'язують з розвитком технологій комп'ютерної телекомунікації, проектна діяльність займає важливе місце як в системі загальної, так і вищої освіти, дозволяючи студенту набувати навичок, які не досягаються при традиційних методах навчання.

Метод проектів є особистісно-орієнтованою технологією, що

дозволяє організувати самостійну діяльність студентів, спрямовану на вирішення завдань навчального проекту, що інтегрує в собі проблемний підхід, групові методи, рефлексивні, пошуково-дослідницькі, комунікативні методики, сприяє розвитку творчих здібностей студентів, формування професійної компетентності.

Проектна діяльність здобувачів вищої освіти спрямована на формування навичок самостійного пошуку знань, розвитку когнітивної сфери особистості, формування професійних компетенцій, професійної мотивації.

Завдання проектної діяльності:

- систематизація, закріплення, поглиблення теоретичних знань і умінь, шляхом пошукової діяльності;
- розвиток практичних умінь;
- розвиток пізнавальних, творчих здібностей;
- формування креативного мислення, здібностей до саморозвитку, самовдосконалення.

Процес створення проекту повинен відповідати певній логіці і найбільш доцільно включати в нього наступні етапи: вибір теми; розробка і організація плану проекту; здійснення запланованої проектної діяльності; презентація проекту; оцінка і аналіз результатів.

Вибір теми. Тема повинна бути особистісно-орієнтованою, близькою студенту, спрямованою на розвиток його професійних і особистісних, якостей, загальної та професійної майстерності.

Розробка і організація плану виконання проекту. На цьому етапі студенти за допомогою викладача формулюють проблему, визначають мету роботи над проектом, складають план дій, визначають джерела інформації, розподіляють функції, організовують робочі групи (за необхідності, якщо проект груповий), визначають форми представлення результатів проекту.

Здійснення проектної діяльності. На цьому етапі студенти здійснюють підбір необхідної інформації, аналізують її, відбирають і структурують матеріал відповідно до обраного плану, працюють над створенням проектного продукту, готуються до презентації.

Презентація проекту. Студенти представляють свою роботу, виконану в рамках проекту: аналізують свою діяльність, висувають спосіб вирішення проблеми проекту, використовуючи прийоми самоаналізу і рефлексії.

Оцінка і аналіз результатів. В ході обговорення результатів роботи над проектом виявляються переваги і недоліки проекту, дається оцінка проектної діяльності студентами і викладачем. Викладач підводить підсумки, узагальнює результати, дає підсумкову оцінку проекту.

Ефективність методу навчального проекту забезпечується тим, що він:

1. Заснований на принципі особистісно-орієнтованого навчання.
2. Реалізує діяльнісний підхід в навчанні.
3. Побудований на принципах проблемного навчання.
4. Забезпечує формування основних компетенцій студентів через формування у них навичок: усвідомлення і формування проблеми; визначення мети; планування діяльності; самоаналізу і рефлексії; порівняння, аналізу, синтезу, прогнозування; самостійного пошуку, зберігання та практичного застосування необхідної інформації; презентації ходу самостійної діяльності та її результатів; комунікативності і толерантності.

Виконання завдання проекту сприяє розвитку внутрішньої мотивації до навчання, критичного і творчого мислення студентів.

2. Мета та завдання навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем.

Метою виконання навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем з дисципліни «Психологія» є закріплення, поглиблення й узагальнення знань, отриманих майбутніми в процесі навчання у закладі вищої освіти, поглиблення наукової психологічної компетентності студентів у сфері професійної діяльності. При виконанні навчально-дослідного проекту студенти мають продемонструвати уміння у сфері науково-дослідної діяльності, в роботі з джерелами інформації, уміння творчо й оригінально вирішувати поставлені запитання (завдання), продемонструвати достатній рівень обізнаності з курсом, а також актуальних проблем сучасної психології і можливостей реалізації психологічних знань в процесі професійної діяльності. Студенти повинні не лише

засвоїти засоби відбору, групування та узагальнення інформації, але і навчитися знаходити рішення проблем, що вивчаються, спірні питання та підходи до означених проблем, визначати ступінь достовірності інформації, що міститься в науковій літературі, її доказовість.

Виконання студентами навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем з навчальної дисципліни «Психологія» є таким видом діяльності, яке органічно поєднує навчальну та науково-дослідну роботу та передбачає самостійну діяльність студента над темою дослідження. Як форма організації самостійної навчальної діяльності студентів, виконання навчально-дослідного проекту спрямовано на:

1. Поглиблення психологічних знань за окремими темами.
2. Розвиток активного, творчого, критичного мислення.
3. Формування вмінь та навичок наукового дослідження.
4. Набування навичок застосування отриманих знань для вирішення конкретних професійних задач.
5. Розвиток інтересу до психологічних проблем професійної діяльності.

Виконання навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем з дисципліни «Психологія», покликане поглибити психологічну компетентність студентів у певній сфері професійної освіти.

Навчально-дослідний проект з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем виконується студентами протягом вивчення дисципліни «Психологія» на першому курсі й передбачає проведення консультацій викладачем дисципліни відповідно до графіка навчального процесу. «Навчально-дослідний проект з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем» може виконуватися одноосібно або робочими групами студентів, є самостійною роботою і оцінюється як частина навчальної дисципліни «Психологія».

Тематика навчально-дослідного проекту обирається студентами шляхом вільного вибору з запропонованого з викладачем переліку, або пропонується самостійно відповідно до інтересу і професійного запиту здобувача (здобувачів) вищої освіти. Сутність навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-

орієнтованих психологічних пробле» полягає у вивченні означеної в завданні проблеми, пропозицій вирішення або можливостей роботи з цією проблемою і публічної презентації результатів.

Завдання навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем є:

1. Закріплення, систематизація і поглиблення набутих знань студентом знань під час вивчення дисципліни «Психологія».
2. Розвиток умінь знаходити вирішення проблеми обраної теми дослідження.
3. Засвоєння реферативних форм наукової діяльності.
4. Розвиток навичок практичного застосування теоретичних знань.
5. Формування способів відбору, групування та узагальнення інформації.
6. Формування умінь самостійно проводити наукове дослідження, аналізувати і узагальнювати отримані теоретичні та практичні результати.
7. Ознайомлення з методами та методикою проведення наукового дослідження.
8. Формування навичок виконання теоретичної та емпіричної науково-дослідницької діяльності.
9. Набуття досвіду проведення наукового дослідження та обробки його результатів.
10. Розуміння можливостей реалізації отриманих знань і практичного застосування під час виконання завдань професійної діяльності.

3. Етапи роботи над навчально-дослідним проектом з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем.

На першому етапі роботи над проектом необхідно усвідомити в чому полягає сенс проблеми та її окремих питань; чи мають вони практичне значення для майбутнього фахівця; чи стосується тематика завдань основ психології, практичних надбань сучасної психології. Для цього потрібно здійснити декілька кроків:

1. Проаналізувати сучасні психологічні джерела.
2. Вивчити актуальність проблеми для сьогодення, історію дослідження питань, близьких до проблеми роботи, в науковій літературі.

3. Здійснити пошук і аналіз надбань дослідників, представлених в наукових публікаціях: монографіях, розділах колективних монографій, публікаціях в періодичних видання з психології, матеріалах конференцій, тощо.
4. Проаналізувати теоретичні положення та практичні рекомендації стосовно означеної проблеми, які вже сформульовано в психологічній практиці.
5. З'ясувати наявність практичних здобутків для вирішення даної проблеми і можливостей їх реалізації в професійній діяльності.
6. Оформити розробку проекту і представити його до обговорення.

На другому етапі роботи, шляхом критичного аналізу наукової літератури, студенти обґрунтовують **власне розв'язання** досліджуваної проблеми і викладають його, або пропонують варіанти її розв'язання, що потребує ґрунтового ознайомлення з результатами сучасних психологічних досліджень.

4. Робота з джерелами інформації.

Основними джерелами інформації постають монографії, розділи в колективних монографіях, підручники, навчальні і навчально-методичні посібники, розробки, статті в наукових і науково-методичних журналах, збірниках наукових і науково-методичних робіт, матеріали конференцій, веб-сторінки в мережі *Інтернет*. Аналіз матеріалу з цих джерел передбачає обов'язкове посилання на них, вказівка авторів, авторства, формування списку використаних джерел. Актуальними є джерела, які містять наукову дослідницьку інформацію за останні 5 років.

В процесі роботи, систематизації матеріалу, потрібно сформувати бібліографічний список, який, практично, до завершення виконання роботи буде доповнюватися.

Перше до чого доцільно звернутися при складанні бібліографічного списку – це цілеспрямована робота з систематичним каталогом різних бібліотек. При вивченні публікацій по темі необхідно користуватися науковими бібліотеками. Масові бібліотеки призначені для підвищення загальноосвітнього рівня читачів і по складу своїх фондів, як

правило, недостатні для навчальної та наукової роботи. Наукові бібліотеки, на відміну від масових, покликані задовольняти запити читачів, пов'язані з їхньою творчою, науковою діяльністю. Для підготовки завдання можуть використовуватися, насамперед, університетська бібліотека, центральна регіональна (обласна, державна) бібліотека, а також деякі спеціалізовані бібліотеки, які існують у великих містах. На сьогодні, практично всі наукові бібліотеки мають електронну картотеку видань, представлену і мережі *Інтернет*.

Пошук джерел щодо визначених проблем починають із довідково-бібліографічного відділу і систематичного каталогу бібліотеки. Кожна бібліотека має власний довідково-бібліографічний апарат. Її каталоги й картотеки містять оригінальну інформацію.

Опрацювання психологічних журналів де містяться різноманітні статті з найсучаснішими дослідженнями, на сьогодні періодичні видання з психології представлені мережі *Інтернет*.

Також, для дослідницької роботи з проекту можна використовувати інформацію підручників, посібників, практикумів та навчально-методичних посібників з загальної, вікової, педагогічної та соціальної психології, хрестоматій з психології, психологічних словників і довідників.

Знайомство зі статтями в журналах доцільно починати з останніх років видання, щоб, в першу чергу, познайомитися із сучасним станом проблеми та вивчити останні бібліографічні огляди по темі. У цих статтях можна знайти посилання на інших авторів, на інші джерела по темі. Це дозволить розширити сферу бібліографічного пошуку. Кількість посилань на певних авторів у різних джерелах дозволить з'ясувати найбільш авторитетних фахівців в галузі певного дослідження. Слід пам'ятати, що ніяка інтелектуальна пошукова система не замінить ерудиції й творчого відношення студента до пошуку джерел інформації з теми дослідження.

Отримання сучасних даних шляхом використання готових аналізів літературних джерел або готових праць, які надає використання Інтернету має свою специфіку – думки і висновки в них належать іншому автору або авторам. Необхідно зробити свій, власний аналіз джерел і на цій основі – власний інтелектуальний

продукт. Посилання на критично проаналізовані здобутки інших дослідників необхідно обов'язково зазначити в тексті роботи і зробити відповідне посилання у списку використаних джерел.

В бібліотеках і в мережі *Internet* можуть бути представлені джерела декількох різних за стилем та змістом.

Наукові видання і публікації, призначені для професійних психологів.

Вони представлені, як правило, науковою мовою, містять повідомлення нових даних з певної проблеми або проблем. Студенти можуть зазнавати труднощів при читанні таких книг через недостатнє знання сутності описуваної проблеми та використовуваної термінології.

Підручники і навчальні посібники, призначені і рекомендовані для студентів закладів вищої освіти. Вони пишуться також науковою мовою, хоча ступінь складності і доступності викладу, кількість використовуваної наукової термінології повинно відповідати підготовленості та спеціалізації студентів, для яких цей навчальний посібник призначений. Основне завдання, на яке орієнтуються автори таких видань, – систематизований виклад певної галузі психологічного знання. Відповідно, аналіз матеріалу проблеми корисно починати з підручників і навчальних посібників.

Довідники і словники, де в певній системі пояснюються терміни та поняття, а також деякі розділи психологічного знання. Звертання до них також доцільно на першому етапі роботи, оскільки в них можна знайти типові визначення понять, класифікації явищ, опис основних психологічних закономірностей.

Науково-популярні книги і статті, які призначені для широкого кола читачів. Вони містять доступний і ясний виклад певної психологічної проблеми, написані науково-популярною мовою і не потребують знання читачем професійної психологічної термінології. Наукові терміни або доступно роз'яснюються, або замінюються більш простими мовними зворотами. Завдання автора такої книги – популяризація психологічних знань, підвищення психологічної культури читача.

В процесі роботи з різноманітними джерелами інформації сенс має ознайомлення і з публікаціями за подібною темою з суміжних галузей знання – педагогіки, соціології, філософії, тощо, оскільки в них теж можна знайти корисну інформацію.

В авторському дослідженні обов'язково необхідно представити погляди та точки зору різних дослідників, що вивчали обрану проблему. Аналіз джерел з виділенням основних ідей та думок повинен обов'язково містити посилання на авторів. Так, фіксується аналіз викладеного дослідження, сформульованих ідей дослідників і зазначається у списку використаних джерел до роботи у квадратних дужках, першим вказується номер джерела, потім зазначається сторінка – наприклад [19, с. 55].

5. Основні вимоги до навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем з навчальної дисципліни «Психологія»

Навчально-дослідний проект з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем має включати наступні елементи наукового дослідження: комплексний і системний підходи до вирішення поставленого завдання; використання сучасних теоретичних методологій, наукових розробок та досліджень за даною темою; застосування творчого підходу й відбиття власного бачення вирішення поставленого завдання.

Проект має складатися зі вступу, основної частини, висновків та переліку використаних джерел інформації.

Під час роботи над проектом студент має дотримуватися положень Кодексу академічної доброчесності [Кодекс академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Режим доступу:

https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/kodeks_akademichnoyi_dobrochesnosti_6c82c.pdf].

У разі наявності плагіату у роботі здобувача вищої освіти робота оцінюється на мінімальний бал.

Вступ. У Вступі повинно бути зазначено сутність завдання (задачі), розкрито актуальність та практичне значення означеної проблеми.

Актуальність дослідження визначається необхідністю пошуку знань для розв'язання конкретної проблеми. Висвітлення актуальності досліджуваної проблеми передбачає необхідність невеликою кількістю речень висловити сутність проблеми.

У **Вступі** визначають, якими дослідниками вже вивчалися питання близькі до проблеми. які теоретичні положення та практичні рекомендації вже сформульовано.

Практична значимість навчального дослідження полягає в можливості застосування отриманих теоретичних та емпіричних результатів під час безпосередньої практичної діяльності фахівця.

Основна частина. В основній частині шляхом критичного аналізу наукових джерел, студенти обґрунтовують власне розв'язання досліджуваної проблеми і викладають його, або пропонують варіанти її розв'язання. Основна частина навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем має розкривати завдання, відповідати на поставлені запитання. Вона повинна містити власні міркування студентів стосовно сутності питання (завдання), які мають бути підкріплені посиланнями на відповідні наукові джерела, бути логічним зв'язком між вступом й висновком проекту.

В основній частині потрібно продемонструвати новітню, здобуту під час дослідження інформацію і можливості її використання в професійній діяльності. Під час огляду джерел, студенти повинні продемонструвати ґрунтовне знайомство з працями з вказаної теми, вміння аналізувати та систематизувати джерела, критично їх оцінювати, давати порівняльну характеристику різних підходів до рішення поставленої проблеми різними авторами, вміння виділяти суттєве. Важливо розкрити сутність питань, що розглядаються, виділити головні ідеї у відповідності з поставленими завданнями та власною логікою розуміння проблеми. В основній

Практичні рекомендації. В основній частині потрібно представити практичні рекомендації щодо вирішення визначеної проблеми, складові програми тренінгових занять, психологічних вправ, тощо.

Висновки. У висновках стисло викладаються результати вирішення поставлених завдань дослідження: дається короткий виклад результатів дослідження, а також можуть надаватися рекомендації з практичного використання результатів дослідження.

Перелік використаних джерел інформації. Список використаних джерел містить перелік опрацьованих студентами джерел з теми дослідження, на які зроблено посилання в роботі.

Навчально-дослідний проект з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем, за необхідності, може містити додатки з певними матеріалами: тестовими методиками, результатами їх виконання, тощо. У додатках вміщують матеріал, який є необхідним для розкриття повноти роботи (таблиці, схеми, діаграми та інший ілюстративний матеріал).

Проект оформлюється у вигляді рукопису в друкованому вигляді. Кожна сторінка повинна мати однакові поля: розмір лівого поля – 30 мм, правого – 10 мм, верхнього та нижнього – по 20 мм, рамки для сторінок не використовуються. Набір тексту повинен відповідати таким вимогам: шрифт Times New Roman, кегль 14, через 1,5 комп'ютерного інтервалу. Формат тексту: вирівнювання по ширині, без переносів, абзац – відступ 1,25 мм, щільність тексту – 100%. Першою сторінкою є титульна, яка включається до загальної нумерації сторінок роботи. На титульній сторінці номер не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки. Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти, діаграми, рисунки) і таблиці необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації (за винятком ілюстрацій, поданих у додатках) позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Додатки оформлюють як продовження роботи, розміщують після списку використаних джерел у порядку посилань на них у тексті роботи. Кожний додаток починається з нової сторінки. Він повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток, наприклад, Додаток А. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

6. Критерії оцінювання «Навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем» з дисципліни «Психологія»

Якість виконання «Навчально-дослідного проекту з вирішення професійно-орієнтованих психологічних проблем» контролюється у вигляді публічного захисту студентом або робочою групою студентів. Для оцінювання якості виконання проекту використовуються критерії, що представлені в таблиці 1 (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) і таблиці 2 (для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання).

Таблиця 1

Критерії оцінювання якості виконання та публічного захисту навчально-дослідного проекту з вирішення професійно- орієнтованих психологічних проблем (для студентів ЗФН)

<i>Критерій</i>	<i>Кількість балів</i>
Розкриття актуальності психологічної проблеми в професійній діяльності фахівця	3 бали
Науковість викладу матеріалу, використання теоретичних понять психології. Логічність, послідовність викладу матеріалу	3 бали
Конкретні рекомендації щодо запобігання та/або вирішення даної проблеми	3 бали
Комунікативна компетентність в презентації результату виконання проекту (наочність, якість мовлення, невербальні засоби спілкування, виразність, тощо)	3 бали
Наявність відповідних обраних проблемі джерел (переважно, за останні 5 років), відповідність їх оформлення вимогам діючого ДСТУ, наявність і відповідність посилань на джерела у тексті	3 бали
Всього:	15 балів

Таблиця 2

Критерії оцінювання якості виконання та публічного захисту навчально-дослідного проекту з вирішення професійно- орієнтованих психологічних проблем (для студентів ЗФН)

<i>Критерій</i>	<i>Кількість балів</i>
Розкриття актуальності психологічної проблеми в професійній діяльності фахівця	5 балів
Науковість викладу матеріалу, використання теоретичних понять психології. Логічність, послідовність викладу матеріалу	5 балів

Конкретні рекомендації щодо запобігання та/або вирішення даної проблеми	5 балів
Комунікативна компетентність в презентації результату виконання проекту (наочність, якість мовлення, невербальні засоби спілкування, виразність, тощо)	5 балів
Наявність відповідних обраних проблемі джерел (переважно, за останні 5 років), відповідність їх оформлення вимогам діючого ДСТУ, наявність і відповідність посилань на джерела у тексті	5 балів
Всього:	25 балів

ВИСНОВКИ

Організація і виконання самостійної роботи здобувачами вищої освіти дозволяє впорядкувати систему знань, раціоналізувати прийоми роботи під час вивчення матеріалу дисциплін освітнього процесу. Виконання завдань самостійної роботи дозволяє підвищити рівень знань студентів, активізувати пізнавальну і пошукову активність, сприяє закріпленню вивченого матеріалу, його систематизації, розумінню можливостей застосування знань в процесі вирішення проблем під час виконання завдань професійної діяльності. Виконання різних завдань самостійної роботи сприяють формуванню навичок і вмінь планування власної діяльності, критичного її аналізу, розвитку когнітивної сфери, творчої самостійності, креативності, спрямованих на формування професійно-значущих якостей, майбутнього фахівця.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік джерел, рекомендованих для вивчення навчальної дисципліни «Психологія»

Основні:

1. Даценко О. А. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник / О. А. Даценко. Кривий Ріг, 2018. 143 с. Режим доступу: http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3009/%d0%94%d0%b0%d1%86%d0%b5%d0%bd%d0%ba%d0%be%20%d0%9e_%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87.%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4.%d0%bf%d0%be%d1%81%d1%96%d0%b1%d0%bd..pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 172 с. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1wYjiSWhENz8in2ew_oMlFiKHHg45wKqq/view
3. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник / В. П. Москалець. – К. Ліра-К., 2020. 564 с. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1bUCjfM2P2REWBK5PTXrY6DG_3a00q8UQ/view
4. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с. Режим доступу: <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Osnovy-socpsych.pdf>
5. Петрінко В. С. Конфліктологія: курс лекцій, енциклопедія, програма, таблиці. Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УЖНУ «Говерла», 2020. 360 с. Режим доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31879>
6. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник / В. М. Поліщук. – 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29700/1/V_Polishchuk_WPP_I_L.pdf

Додаткові:

1. Березовська Л. І. Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник / Л. І. Березовська, О. С. Юрков. Мукачево: МДУ, 2016. 201 с. Режим доступу: https://dut.edu.ua/uploads/l_1537_89047517.pdf
2. Васянович Г. П. Основи психології : навчальний посібник / Григорій Петрович Васянович. К. : Педагогічна думка, 2012. 114 с. Режим доступу: [https://lib.iitta.gov.ua/9961/1/%D0%92%D0%B0%D1%81%D1%8F%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20\(2\).pdf](https://lib.iitta.gov.ua/9961/1/%D0%92%D0%B0%D1%81%D1%8F%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20(2).pdf)
3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dutkevych_Tetiana/Dytiacha_psykhologia.pdf
4. Загальна психологія: Практикум: Навч. посібн. / В.В. Волошина, Л.В. Долинська, С.О. Ставицька, О.В. Темрук. К.: Каравела, 2005. 280 с. Режим доступу: https://medcoledg.ucoz.ru/Likspr/psiholog/zagalna_psihologija6praktikum-v.v.voloshina.pdf
5. Методики вивчення повсякденного стресу і способів розв'язання кризових життєвих ситуацій / О. Я. Кляпець, Б. П. Лазоренко, Л. А. Лепіхова, В. В. Савінов ; За ред. Т. М. Титаренко. К. : Міленіум, 2009. 120 с.
[https://lib.iitta.gov.ua/707742/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8F%D0%BA%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83-\(%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA\)-2009.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/707742/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20%D0%B2%D0%B8%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8F%D0%BA%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83-(%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA)-2009.pdf)
6. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: Навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 418 с.
https://ispp.org.ua/wpcontent/uploads/2021/02/Prykhodko_Yurchenko_2020_PSYKHOL-SLOVNYK-DOVIDNYK_tytul_zmist.pdf
7. Психологія. Навчально-методичний посібник / для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності: 012 дошкільна освіта; спеціальності 013 початкова освіта; спеціальності 014 середня освіта: мова і література (англійська),

- спеціальності 014 середня освіта: біологія та здоров'я людини, спеціальності 014 середня освіта: географія (заочна форма навчання) / укладачі: С. О. Ніколаєнко, С. В. Пухно. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми : вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. – 200 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9431/2/Psykholohiia_navchalno-metodychnyi.pdf
8. Психологія стресу: підручник / Л. Б. Наугольник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/10/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83.pdf
9. Психолого-педагогічне забезпечення соціально-психологічного клімату в колективі : навч.-метод. комплекс спецкурсу для слухачів ін-тів післядиплом. пед. освіти / [П. П. Горностай, В. В. Горбунова, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка, Г. В. Циганенко, Л. Г. Чорна] ; за ред. П. П. Горностая ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. – К. : Міленіум, 2017. – 48 с. Режим доступу: https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/psych-zab_gorn-2017.pdf
10. Соціальний конфлікт: інноваційні комунікативні технології врегулювання: практичний посібник [Г. М. Бевз, І. В. Петренко, А. І. Гусев, В. І. Давидов, О. В. Івачевська, Н. С. Малєєва, О. Г. Цукур] / за наук. ред. Г. М. Бевз, І. В. Петренко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2020. 144 с. Режим доступу: <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/PetrenkoBevzPosibnik2020maket.pdf>
11. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї : навч. посіб. / О. А. Столярчук. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с. / [електронний ресурс]. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19502/1/O_Stoliarchuk_PSS_IL.pdf
12. Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних

закладів]. Київ, 2017 548 с.

https://www.researchgate.net/profile/Anzhelika-Kolly-Shamne/publication/326088870_Tokareva_N_M_Samne_A_V_Vikova_ta_pedagogicna_psihologia_navcalnij_posibnik_dla_studentiv_visih_navcalnih_zakladiv_N_M_Tokareva_A_V_Samne_-_Kiiv_2017_-_548_s/links/5b379bbc4585150d23e6803b/Tokareva-N-M-Samne-A-V-Vikova-ta-pedagogicna-psihologia-navcalnij-posibnik-dla-studentiv-visih-navcalnih-zakladiv-N-M-Tokareva-A-V-Samne-Kiiv-2017-548-s.pdf

13. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук, М. І. Алексєєва, Т. С. Кириленко. – К. : Либідь, 2011. – 560 с. / [електронний ресурс] Режим доступу: <https://subj.ukr-lit.com/psixologiya-trofimov-yu-l/>
14. Череповська Н. І. Медіаосвітні ресурси розвитку патріотизму і критичного мислення молоді : навчально-методичний посібник / Н. І. Череповська; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2017. 156 с. Режим доступу: https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/mediaosv_cherepovska.pdf

**Тематика навчально-дослідного проекту з вирішення
професійно-орієнтованих психологічних проблем**

1. Етика спілкування як складова психологічної культури особистості. Особливості організації та проведення профілактичної роботи щодо подолання комунікативних бар'єрів та конфліктів на їх основі в різних організаціях.
2. Значення та роль емоцій в процесі міжособистісної взаємодії.
3. Значення емоційно-вольової сфери в професійній діяльності сучасного фахівця.
4. Комунікативні бар'єри як чинники ефективності міжособистісної взаємодії: причини виникнення, наслідки та можливості подолання.
5. Конфліктологічна компетентність сучасного фахівця професійній діяльності: значення, шляхи формування.
6. Особистість керівника професійної групи та ефективність міжособистісної взаємодії. Шляхи формування сприятливого психологічного клімату групи
7. Особливості різновидів агресії та можливості сучасної практичної психології в галузі корекції агресивної поведінки.
8. Основні етапи та особливості соціалізації особистості як фахівця професійної діяльності.
9. Розвиток вищих пізнавальних процесів особистості на різних етапах онтогенезу. Значення цих процесів в професійній діяльності фахівця в галузі образотворчого мистецтва
10. Толерантність як принцип культури міжособистісного спілкування. Емпатія та рефлексія як складові ефективної взаємодії.

Приклад оформлення титульної сторінки

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені А. С. МАКАРЕНКА

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

Навчально-дослідний проект на тему:

ТЕМА

Здобувача освіти першого курсу

Факультету або інституту

016 групи

Іванової Марії Андріївни

Науковий керівник:

Кандидат психологічних наук,

доцент кафедри психології

Пухно Світлана Валеріївна

Кількість балів: _____

Навчальне видання

ПУХНО Світлана Валеріївна

**Методичні рекомендації
до виконання навчально-дослідного проекту
з навчальної дисципліни «Психологія»**

Комп'ютерна верстка: *С.П. Цьома*

Підп. до друку 02.06.2025.

Формат 60x84/16. Гарнітура Cambria.

Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 1,63.

Ум. фарб.-відб. 1,63. Обл.-вид. арк. 1,06.

Тираж 100 пр. Вид. №32.

Видавець:

СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м.Суми, вул.Роменська, 87

Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Виготовлювач:

ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.

Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.